

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

Son 6 Jild 4

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликов Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолиддиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Каюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Науризбаева Нуржамал Қудайбергенова

TURKISTONDA OILA VA NIKOH MUNOSABATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI VA ROSSIYA IMPERIYASI BOSQINIDAN KEYIN MINTAQADA YUZ BERGAN DEMOGRAFIK JARAYONLAR 14-22

Ortiqov Yosin Abdulboqiyevich

DUNGANSHUNOSLIK TADQIQOTLARI TARIXSHUNOSLIGI (1990-2023) 23-34

Бобожонова Феруза Хаятовна

СОВЕТ ҲОКИМИЯТИ ДАВРИДА ҚҲЙИ ВА ҲРТА ЗАРАФШОН ВОҲАСИДА ТАЪЛИМ ТИЗИМИ 35-40

Halimov Tal'at

XX ASRNING 20-30 YILLARIDAGI QULOQLASHTIRISH SIYOSATI VA UNING SALBIY OQIBATLARI (BUXORO VILOYATI MISOLIDA) 41-45

Ilhomov Ziyovutdin Adxamovich, Shukurov Rustam Jo'raqulovich

ALEKSANDR BEKOVICH-CHERKASSKIY EKSPEDITSIYASINING BA'ZI TAFSILOTLARI: EKSPEDITSIYANING BOSHLANISHI 46-54

Tilavova Shahnoza Salohitdinovna

MA'RIFATPARVARLARNING MATONATLI AYOLI XAYRINISO MAJIDXONOVA (1905-1937) HAYOTI VA FAOLIYATIGA CHIZGILAR 55-59

Жайнаров Обиджон Ҳамид Ҳғли

XX АСР 20-ҲИЛЛАРИДА ҲЗБЕКИСТОНДА АДВОКАТУРА ТИЗИМИДАГИ ҲЗГАРИШЛАР (ФАРФОНА ВИЛОЯТИ МИСОЛИДА)..... 60-64

Toshpo'latov Mamadali Zaynidin o'g'li

NUROTA TUMANI YOSHLARINI QO'LLAB-QUVVATLASH YUZASIDAN AMALGA OSHIRILGAN CHORA-TADBIRLARNING TARIXIY TAHLILI (2017-2024) 65-73

Umarov Baxtishod

SOMONIYLAR DAVRIDA BUXORODA ILM-FAN RIVOJI (TARIX VA TIBBIYOT MISOLIDA).. 74-79

Йўлдошев Салимжон Валиевич

ИНТЕГРАЦИЯЛАШУВ ЖАРАЁНЛАРИ ВА ХАЛҚ ҲЙИНЛАРИ 80-85

Askarov Azimjon Odiljon o'g'li

O'RTA OSIYODAGI ANGLIYA-ROSSIYA RAQOBATINING TARIXIY KONTEKSTI VA KATTA O'YIN SIYOSATINING VUJUDGA KELISHI 86-91

Eshchanov Hurmat Matnazarovich

O'ZBEKISTON HUDUDI BRONZA DAVRIDA TOPOGRAFIK XUSUSIYATLARNI ETNIK JARAYONLARI KARTOGRAFIYASI..... 92-95

Azamatova Gulmira Bayirbekovna

O'ZBEKISTONDA AHOLI MIGRATSIYASI VA UNGA TA'SIR ETGAN IJTIMOIIYIQTISODIY

OMILLAR	96-100
<i>Raimov Mamasoat Safar o'g'li</i> ESKI TERMIZ HAQIDA TARIXIY MA'LUMOTLAR	101-105
<i>Usmanov Jahongir Xo'jaqulovich</i> MARKAZIY OSIYO TARIXSHUNOSLIGIDA ILK ILMIY QARASHLARNING SHAKLLANISHI	106-109
<i>Usmanova Inobat Ibragimovna</i> PROCESSES OF GEOGRAPHICAL LOCATION OF THE IRON AGE POPULATION OF UZBEKISTAN	110-115
<i>Bekmirzayev Islomjon Ibrohim o'g'li</i> O'RTA G'OVASOY HUDUDI QADIMGI DAVR AHOLI TURAR-JOYLARI XUSUSIDA AYRIM MULOHAZALAR	116-120
<i>Gadoyev Dadaxon Xayrulloevich</i> BUXORDAGI "MASJIDI BALAND" MASJIDI QURILISHI VA TARIXI	121-125
<i>Rajabova Sabohat Bobirovna</i> IQTISODIY HAYOTDA TADBIRKOR AYOLLARNING TUTGAN O'RNI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA)	126-132
<i>Aloxunov Alisher Ahmadjonovich</i> ARXELOGIYADA GEOGRAFIK AXBOROT TIZIMLARIDAN FOYDALANISHNING ASOSIY IMKONIYATLARI XUSUSIDA	133-138
<i>Sharopov Saidusmon Saidaxmadovich</i> XIX ASR OXIRI VA XX ASR BOSHLARIDA BUXORO AMIRLIGINING JANUBISHARQIY HUDUDI SHAHARLARI, XUSUSAN QARSHI, SHAHRISABZ VA KITOB SHAHARLARINI RUS TARIXCHILARI ASARLARIDA YORITILISHI	139-144
<i>Axmedova Gulchehra O'skinovna</i> SHEROBOD VOHASI NOMODDIY MADANIYATI DURDONALARI	145-149
<i>Abduraximov Husniddin</i> O'ZBEKISTON VA AVSTRIYA RESPUBLIKASI O'RTASIDA INVESTITSIYAVIY, HUQUQIY HAMDA ILM-FAN SOHASIDA HAMKORLIKNING MUSTAHKAMLANISHI	150-158
<i>Turopova Mohidil Turdiyevna</i> O'ZBEKISTON JUNUBIY HUDUDLARI TOPONIMIKASINING TABIAT BILAN BOG'LIQLIGI VA URF-ODATLARINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	159-163
<i>Annayeva Zarifa Musurmonqulovna</i> EKOLOGIK HOLATNI BARQARORLASHTIRISHNING ASOSIY YO'NALISHLARI	164-168
<i>Ahmadov Xurshid San'atovich</i> "CHIG'ATOY IMLOSI" VA MILLIY ZIYOLILAR	169-175
<i>Axmadova Nafisa Axmad qizi</i> O'ZBEKISTON VA GERMANIYA MADANIY ALOQALARINING RIVOJLANISHI	176-179

<i>Жумаева Шоҳида Чориевна</i> МУСТАҚИЛЛИК ДАВРИДА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИНГ РИВОЖЛАНИШИ	180-186
<i>Elmuratova Umida Farxadovna</i> TA'LIM IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISHNING GENDER TENGLIGINI TA'MINLASHGA TA'SIRI	187-191
<i>Nazarov Otabek Muzrobovich</i> XX ASRNING 80-YILLARI QATAG'ONLIK SIYOSATINING SURXONDARYODAGI IJTIMOYIY- IQTISODIY JARAYONLARGA TA'SIRI	192-197
<i>Kupaysinov Ismoyiljon Ahmadjanovich</i> 1950-1990 YILLARDA ANDIJON OBLASTI JAMOAT TRANSPORTI FAOLIYATI VA UNDAGI AYRIM MUAOMMOLARNI MATBUOTDA YORITISHI ("KOMMUNIST" GAZETASI MATERIALLARI MISOLIDA)	198-202
<i>Oripova Laylo Zafarovna</i> O'ZBEKISTON YOZUVCHILAR UYUSHMASI FAOLIYATI TARIXIGA NAZAR	203-207
08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI	
<i>Magsud Azad Guliyev</i> OZARBAYJONDA YASHIL ENERGIYAGA O'TISH: SO'ROQ NATIJALARINI TAHLIL QILISH	208-214
<i>Глазова Марина Викторовна</i> ВКЛАД «ЗЕЛЕНОВОГО» УЧЁТА В ФИНАНСОВОМ МЕНЕДЖМЕНТЕ В УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ КОМПАНИЙ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В УЗБЕКИСТАНЕ: МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ	215-231
<i>Oratov Jaxongir Jurayevich</i> RAQAMLI INNOVATSIYALAR DAVRIDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI VAHOLASHDA EKONOMETRIK MODELLAR	232-238
<i>Шадиева Дилдора Хамидовна</i> БАНК СОҲАСИГА РАҚАМЛАШТИРИШ ЖАРАЁНЛАРИНИНГ ТАЪСИР	239-243
<i>Umronov Eldorbek Sodirovich</i> TURISTIK KORXONALARDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI RAQOBATBARDOSHLIGINI VAHOLASH	244-255
<i>Sattarov Umirzoq Normengovich</i> MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TRANSFORMATSIYALASH JARAYONI... ..	256-262
<i>Хамдамов Шавкат Комилович</i> СОЦИАЛЬНАЯ ЗАЩИТА И БОРЬБА С БЕДНОСТЬЮ: СТРАТЕГИИ ФИНАНСИРОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	263-267
<i>Хайитов Жамшид Холвоевич</i> ИҚТИСОДИЁТДА ОБОДОНЛАШТИРИШ ХИЗМАТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ – ДАВР ТАЛАБИ	268-272
<i>Xurramov Azamat Fayzullayevich</i> BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA UY XO'JALIGI SEKTORINING O'RNI VA AHAMIYATI	273-278

Алимханова Нигора Алимхановна
 ТОВАР-МОДДИЙ ЗАХИРАЛАР АУДИТИДА ТАҲЛИЛИЙ АМАЛЛАРНИ ҚЎЛАШ 279-287

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Жумаев Ойбек Маратович
 О‘ЗБЕКИСТОНДА КАМБАГ‘АЛЛИКНИ ҚИСҚАРТИРИШ ДИНАМИКАСИНИНГ ИЖТИМОИЙ-СИЙOSIY
 ИНАТЛАРИ 288-296

Наврўзова Гулчеҳра Нигматовна
 ХОЖА АҲРОР ТАЪЛИМОТИДА ИНСОНИЙ ҲАҚИҚАТ МАСАЛАСИ 297-302

Хайридинов Аббосхон Анварович
 ҒАРБ МАДАНИЯТИНИ ОММАЛАШИШИГА ИЧКИ ОМИЛЛАР ТАЪСИРИ 303-311

Мухамеджанова Лалихон
 АХЛОҚНИНГ ЖАМИЯТДАГИ ТРАНСФОРМАЦИОН ВА БАРҚАРОРЛАШТИРУВЧИ
 ФУНКЦИЯЛАРИ 312-317

То‘ева Муҳаййо Шuhrat qizi
 О‘ЗБЕКИСТОН RESPUBLIKASINING YANGILANISH JARAYONIDA XOTINQIZLAR INNOVATSION
 ТАФАККУРИНИ OSHIRISH VA FAOLLASHUVI BORASIDAGI SIYOSATI:UMUMNAZARIY
 ТАHLILLAR..... 318-322

Ro‘zimurodov Siroj Madatovich
 OILANING IJTIMOIIY-IQTISODIY MUNOSABATLARNI SHAKLLANTIRISHDA MA’NAVIY-
 AXLOQIY TARBIYANING TA’SIRI 323-326

Ravshanov Ulug'bek Rahbarovich
 AXBOROT GLOBALLASHUVI SHAROITIDA YOSHLARDA MILLIY O‘ZLIKNI TARBIYALASH
 MASALALARI 327-332

Allayarova Marxabo Mavlanovna
 SHAXS BADIY IJODINI SHAKLLANTIRISHNING ESTETIK MUAMMOLARI VA
 MA’NAVIYAT 333-337

Хашимов Шерахон Жўрахонович
 ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚАРО ИМИДЖИНИНГ ЮКСАЛИШИДА ТИББИЁТ ТУРИЗМИНИНГ
 ТУТГАН ЎРНИ..... 338-342

Soatov Rasul Muxitdinovich
 BOBORANIM MASHRAV HAYOTI VA IJODIDA TASAVVUFGA DOIR QARASHLAR
 TAHLILI 343-348

Ashurov Navfal Burxonjon o‘g‘li
 MOVAROUNNAHR MIQYOSIDA NASAF SHAHRINING ILMIIY-MADANIY ASOSLARI 349-352

Ўразалиева Гулшада Бекнўлатовна
 ГЕНДЕР ТЕНГЛИКНИ ТАЪМИНЛАШ - ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН СТРАТЕГИЯСИНИНГ УСТУВОР
 ЙЎНАЛИШИ 353-358

Xudaynazarov Samad Xudayberdiyevich, Turgunov Azim Turgunovich
 JAMIYATNING MA’NAVIY - IJTIMOIIY RIVOJLANISHIDA O‘ZBEK XALQI MILLIY
 QADRIYATLARINING O‘RNI 359-364

<i>Suvanov Ilhom Abdixalilovich</i> AXBOROT-MAFKURAVIY TAHDIDLARGA QARSHI KURASHDA MILLATLARARO TOTUVLIK VA DINIY BAG'RIKENGLIKNI TA'MINLASHNING AHAMIYATI	365-371
<i>Axmedova Dilrabo Sa'dullayevna</i> SHARQ ALLOMALARI ASARLARIDA OILA VA TARBIYA MASALALARI	372-376
<i>Kayumova Aziza Toshmuradovna</i> IBN XALDUNNING JAMIYAT VA IJTIMOYIY TARAQQIYOT TO'G'RISIDAGI QARASHLARI	377-381
<i>G'ulomov Obid G'ayratovich</i> YOSHLAR MA'NAVIY KAMOLOTIGA TA'SIR ETUVCHI IJTIMOYIY-MADANIY OMILLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	382-385
<i>Панжиев Сухроб</i> ГЛОБАЛЛАШУВ ВА ҒОЯВИЙ ТАҲДИДЛАР ДАВРИДА ҲАҚИҚАТ ТУШУНЧАСИНИНГ АҲАМИЯТИ	386-391
<i>Matnazarova Muhayyo Axmetjanovna, Azimova Charos Azamatovna</i> "ETNOS", "MILLAT" TUSHUNCHALARINING MAZMUN-MOHİYATI VA ULARNING ILMIY- NAZARIY TAHLILI	392-398
<i>Amanov Alisher Kaxramonovich</i> VAQTNI ILMIY JIHATDAN TAHLIL QILISH HAMDA UNI FALSAFIY VA MADANIY NUQTAI NAZARDAN O'RGANISH	399-404
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Пайзибаева Мадинахон Собиржон қизи</i> БРИТАНИЯ ХАЛҚ ЭРТАКЛАРИНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА КЕЛЬТ МИФОЛОГИЯСИНИНГ ТАЪСИРИ ВА ЎРНИ	405-409
<i>Tevosyan Gayane Arturovna</i> O'ZBEK VA RUS TILI GRAMMATIKASINING QIYOSIY TIPOLOGIYASI	410-417
<i>Boynazarov Islom Abduxalimovich</i> INGLIZ TILIDAGI FALSAFIY TERMINLARDI SINONIMIYA HODISASI	418-421
<i>Bahriddinova Yulduzxon Bahriddin qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI BOTANIK TERMINLARNING NOMINATIV TAHLILI VA BINAR NOMLANISHI	422-426
<i>Javliyev Mansurbek Odil o'g'li</i> KONSEPT TUSHUNCHASINING HOZIRGI ZAMON LINGVISTIKASIDA TUTGAN O'RNI VA AHAMIYATI	427-431
<i>Ruziyev Xusniddin Baxritdinovich</i> PARALLEL KORPUSLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI	432-436
<i>Rahimova Shahnoza Palvannozirovna</i> INGLIZ TILIDAGI IBORALARNI O'RGANISHDA TARJIMA MUAMMOLARI	437-442
<i>Muhamadiyev Timur Urazovich</i> INGLIZ TILIDAGI OAVDA OMMAVIYLASHMAGAN IBORALARDAN FOYDALANISH	443-446

<i>Панжиева Насиба Нармахматовна</i> ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СЕМАНТИЧЕСКОГО ПОЛЯ	447-451
<i>Умирова Дилфуза Суюновна, Асадов Шухрат</i> ОБРАЗОВАНИЕ ЯВЛЯЕТСЯ НЕОТЪЕМЛЕМОЙ И НЕПРЕРЫВНОЙ ЧАСТЬЮ ПРАВ И ИНТЕРЕСОВ ЧЕЛОВЕКА	452-456
<i>Ибрагимова Мохира Муратовна</i> ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ПСИХОЛОГИЗМ И ЕГО ФУНКЦИИ В ТВОРЧЕСТВЕ ВИРДЖИНИИ ВУЛЬФ	457-464
<i>Тойчиева Насибахон Суранбаевна, Ткебучава Ирина Георгиевна, Темирова Шоира Гайбуллаевна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ В ИЗУЧЕНИИ ИСТОРИИ ЛИНГВИСТИКИ	465-477
<i>Nurimova Diyora</i> LIRIK DISKURS VA UNING MOHIYATI	478-482
<i>Axmadjonova Mohinur Iqboljon qizi</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILIDA NUTQ AKTLARINING SEMANTIK TUZILISH TAHLILI	483-491
<i>Jumanazarov Shukurali Tashmamatovich</i> KORPUS TUZISH TEXNOLOGIYASI.....	492-495
<i>Samadova Oydin Ilxomjon qizi</i> FRAZEOLOGIK BIRLIK TUSHUNCHASI HAMDA UNING QO'LLANILISHI	496-500
<i>Xatrayeva Rano Rajabovna</i> XX ASR INGLIZ ILMIY FANTASTIKASINI TARJIMA QILISH XUSUSIYATLARI	501-505
<i>Ermatov Ixtiyor, Mamatqulov Azizbek</i> A.HOJIYEVNING TERMINOLOGIK LUG'ATLARI XUSUSIDA	506-510
<i>Muxtorova Moxlaroyim</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA TANBEH BERISHNI BILDIRUVCHI BIRLIKLARNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	511-517
<i>Abdullayeva Nilufar Ramazonovna, Aliqulova Rohila</i> O'SIMLIK NOMLARI BILAN BOG'LIQ TARBIYAGA OID MAQOL VA MATALLARNING CHOG'ISHTIRMA TAHLILI	518-521
<i>Носирова Мубина Олимовна</i> СПЕЦИФИКА ОТРАЖЕНИЯ АНТРОПОЦЕНТРИЧЕСКИХ ПОСЛОВИЦ В СЛОВАРЯХ РАЗНОСИСТЕМНЫХ ЯЗЫКОВ	522-528
<i>Xasanov Zafar Baxtiyorovich</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA SPORT ATAMALARINI O'RGANISHNING NAZARIY ASOSLARI	529-534
<i>Рахматов Бекзод Уктам угли</i> СОЦИАЛЬНО-ЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ПОНЯТИЯ «УЧИТЕЛЬ»	535-539

Yaxyoyev Fayzullo muhammadsoli o'g'li
XX ASRNING IKKINCHI YARMIDA ALISHER NAVOIY LIRIKASIGA DOIR MATNSHUNOSLIK
BILAN BOG'LIQ TALQINLAR..... 540-546

Otajonova Dildor Baxtiyarovna
KORPUS TURLARINING LINGVISTIKA SOHASINI TARAQQIY ETTIRISHDAGI
AHAMIYATI 547-551

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович
МАЪНАВИЙ ЗИЁН КОМПЕНСАЦИЯСИ МИҚДОРНИ АНИҚЛАШНИНГ НАЗАРИЙ ВА
АМАЛИЙ MASALALARI 552-559

Fayzullayev Aslbek Ulug'bek o'g'li
MULKNI QASDDAN NOBUD QILISH YOKI UNGA ZARAR YETKAZISH UCHUN JINOIY
JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI 560-564

Элмуродов Ҳусан Элмуродович
МЕҲНАТНИ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ СОҲАСИДА ЎҚУВДАН ҲАМДА БИЛИМ ВА
КЎНИКМАЛАРИ ТЕКШИРУВДАН ЎТМАГАНДА ИШДАН ЧЕТЛАШТИРИШ..... 565-572

Аслонова Лайло Олимовна
ИЛМИЙ ХОДИМЛАР ҲУҚУҚИЙ МАҚОМИНИ БЕЛГИЛАШНИНГ АЙРИМ
MASALALARI 573-583

Файзиева Гулрух Мухаммади кизи
НЕКОТОРЫЕ ПОНЯТИЯ В СФЕРЕ ГАРАНТИИ ПРАВО НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ
ЖИЛИЩА 584-588

Ибрагимова Сабина Эркиновна
К ВОПРОСУ О СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ МЕХАНИЗМОВ В СФЕРЕ
ДОСУДЕБНОГО УГОЛОВНОГО ПРОИЗВОДСТВА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН..... 589-593

Tosheva Maftuna Anvar qizi
AXLOQQA QARSHI JINOYATLARNING JINOYAT-HUQUQIY JIHATLARI 594-600

Халилов Дониёр Нортажиевич
КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ И
СВОБОД В СОЦИАЛЬНОМ ГОСУДАРСТВЕ 601-607

Файзуллаева Нигорахон Равшановна
МЕЖДУНАРОДНЫЕ ДОГОВОРА В СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОГО
КУЛЬТУРНОГО ПРАВА 608-618

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Saydillayeva Mehrinaz Bahodir qizi
OLIY TA'LIM TIZIMIDA TA'LIM DASTURLARINI LOYIHALASHTIRISH ASOSIDA PEDAGOGIK
TA'LIM METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI 619-626

Ubaydullaeva Jamila Hurramovna
DARS TURLARI VA DARSNI REJALASHTIRISHGA NISBATAN YONDOSHUVLAR 627-631

- Ro'ziyeva Nazira Yodgorovna, Panjjeva O'g'ilshod Baxodir qizi, Jo'raev Baxodir Norbo'tayevich*
O'QUVCHILARGA TABIATNI ASRASH VA EZOZLASHNI "YASHIL MAKON" MILLIY
TEKNOLOGIYA LOYIHASI ASOSIDA AMALIY ANJUMANLAR ORQALI OLIB BORISH 632-640
- Юлдошев Рустам Дилшод угли*
РОЛЬ ПРАГМАТИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ В ИЗУЧЕНИИ ЯЗЫКА И КОММУНИКАТИВНОМ
ПРОЦЕССЕ 641-645
- Razzakov Baxrom Abdug'afurovich*
BO'LAJAK MUHANDISLAR UCHUN OG'ZAKI MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH:
INGLIZ TILI DARSLARIDA TRANSPORT TERMINOLOGIYASINI
O'RGANISHGA MISOLIDA..... 646-650
- Salimova Shahlo Sayfulloyevna*
TA'LIM TIZIMIDA XAVFSIZ MUHITNI YARATISH MUAMMO VA ISTIQBOLLARI 651-656
- Kuchkarova Arofathon*
MATEMATIKA DARSLARIDA INNOVATSION TEKNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH
(GEOGEBRA DASTURI MISOLIDA) 657-661
- Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna*
YOZISH BO'YICHA KO'RSATMALARNI TAKOMILLASHTIRISHDA ZAMONAVIY AMERIKA
INGLIZ TILI KORPUSINING (COCA) ROLI 662-669
- Sharifov Muxriddin Kamoladdin o'g'li*
PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARIDA MAXSUS FANLARNI O'QITISH
ISTIQBOLLARI 670-675
- Saidova Surayyo Yarqulovna*
NOFILOGIK TA'LIM YO'NALISHI TALABALARI O'QISH KOMPETENSIYASINI
RIVOJLANTIRISHDA SOHAVIY MATNLAR XUSUSIYATLARI VA MATN TANLASH
TAMOYILLARI 676-686
- Djalolov Furqat Fattohovich*
UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA INGLIZ TILI TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISH
VA SIFATINI YAXSHILASH YO'LLARI 687-691
- Niyazova Minara Baxramovna*
TEKNIKA OLIY O'QUV YURTLARIDA TALABALARNI FRANSUZ TILIGA QIZIQTIRISHNING
O'ZIGA XOS JIHATLARI..... 692-697
- Amrillayev Husniddin Ashrab o'g'li*
OLY TA'LIMDA VIRTUAL LABORATORIYALARDAN O'QUV JARAYONIDA FOYDALANISHNING
PEDAGOGIK JIHATLARI 698-702
- Boboyeva Zarifa Jahonqulovna*
SPORT TAYYORGARLIK JARAYONLARINING ADAPTIV MEXANIZMLARI..... 703-708
- O'rozov Shahobiddin Ziyadullayevich*
AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA DAVLATNI BOSHQARISH TAMOYILLARI..... 709-713
- Muxtshamova Parvina Zahitovna*
ESL DARSLARIDA HAQIQIY MATERIALLARDAN FOYDALANISH 714-716

Received: 20 May 2024
Accepted: 30 May 2024
Published: 19 June 2024

Article / Original Paper

TRANSLATION FEATURES OF ENGLISH SCIENCE FICTION OF THE 20th CENTURY

Fayzullaev Aslbek

National University of Uzbekistan

E-mail: fayzullayev_a@nuu.uz

Abstract. In this article, the legal analysis of socially dangerous acts such as the intentional destruction or harm of property, clarification of methods of their occurrence and differentiation from other crimes, as well as issues of responsibility. Some issues of responsibility for these crimes in foreign countries. In the Republic of Uzbekistan discussed general indications of crimes of this type.

Key words: Death, harm, reconciliation institute, much more quantity, a lot of damage, a lot of damage, a lot of damage, CIS countries, the death of a person from carelessness.

MULKNI QASDDAN NOBUD QILISH YOKI UNGA ZARAR YETKAZISH UCHUN JINOIY JAVOBGARLIKNI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI

Fayzullayev Aslbek Ulug'bek o'g'li

O'zMU "Huquqiy fanlar" kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada mulkni qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish kabi ijtimoiy xavfli qilmishlarning yuridik tahlili, ularni sodir etish usullarni aniqlashtirish va boshqa jinoyatlardan farqlash hamda javobgarlik masalalari. Xorijiy mamlakatlarda ushbu jinoyatlar uchun javobgarlikning ayrim masalalari. O'zbekiston Respublikasida usbu turdagi jinoyatlarning umumiy ko'rsatgichlar haqida muhokama qilingan

Kalit so'zlar: Nobud qilish, zarar yetkazish, yarashuv instituti, ancha miqdor, ko'p miqdorda zarar, juda ko'p miqdorda zarar, MDH davlatlari, ehtiyotsizlikdan odam o'lishi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I6Y2024N87>

Kirish. Mulkni ishonchli huquqiy himoya qilish, uning daxlsizligini taminlash davlat huquqiy siyosating asosiy yo'nalishlari sifatida so'nggi yillarda yurtimizda kompleks chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatimizning yangi tahiridagi Konstitutsiyasining 65-moddasida.[1.] Yurtimizda mulkni qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish holatlari ko'plab uchramoqda, xususan ayrim shaxslar tomonida fuqarolarni uy-joylari va avtotransport vositalarni, tadbirkorlik subyektlarni mol-mulkni (do'kon, xizmat ko'rsatish binolar va boshqa obyektlarni) nobud qilish, yoqib yuborish yoki boshqacha tarzda yo'q qilish holatlarni uchrab turibdi, ushbu harakatlarda subyekt qasddan jabrlanuvchiga turli xil sabablarga ko'ra unga zarar yetkazishni maqsad qiladi. Jamiyatimizda uchrayotga ushbu ijtimoiy xavfli qilmishlar uchun jinoiy javobgarlikni takomillashtirish va xalqaro amaliyotni o'rganish, jinoyat qonunchiligimizdagi mavjud muammolarni bartaraf etishdan muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining (bundan keyin matnda JK) 173-moddasida Mulkni qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish **ancha miqdorni** tashkil etsa jinoiy javobgarlik mavjudligi begilangan. Ushbu normaning yuridik tahlil etadiga bo'lsak. Jinoyat obyektini o'zganing mulk huquqi, mulk ko'char va ko'chmas mulkga nisbatan mulkiy huquqlari hisoblanadi. Jinoyat obyektiv tomoni mulkni nobud qilish yoki unga ancha miqdorda yoki undan ortiq (*34 mln so'mdan boshlandi 01.02.2024-yil holatiga*) zarar keltirish tushuniladi. Jinoyat subyekti JK 173-moddasi 1-qismi uchun 16 yoshga to'lgan, JK 173-moddasi 2-,3-qismlari uchun 14 yoshga to'lgan aqli raso jismoniy shaxslar javobgarlikga tortilishi belgilangan[3]. Jinoyat subyektiv tomondan jinoyat to'g'ri qasd(ko'pincha) va egri qasd bilan sodir etiladi. Professor M.Rustamboyev fikricha **Nobud qilish** - yoqib yuborish, kislotada eritib yuborish, buzish kabi mulkni to'liq yo'q qilishda ifodalanadi yoki mulkni shunday holatga keltirish tushuniladiki, buning natijasida u o'zining sifat va foydalilik xususiyatlarini to'liq yo'qotadi. Nobud qilishning o'ziga xos xususiyati shundaki, mulk tiklash yoki ta'mirlash orqali qayta tiklanmaydi va xo'jalik muomalasidan to'liq chiqib ketadi. **Zarar yetkazish** deganda unga jinoyatkorona munosabatda bo'lish natijasida mulkni xo'jalik maqsadlarida foydalanish xususiyatlari vaqtincha yoki qisman yo'qotishi, ammo uni tiklab bo'lishi va undan kelajakdan foydanlanish mumkinligi tushuniladi deb tarif bergan[2].

JKning 173-moddasi jinoiy javobgarlik masalalarni tahlil qiladigan bo'lsak, 173-moddaning 1-qismi uchun quyidagi jazo turlari begilangan.

1) bazaviy hisoblash miqdori(bundan keyin matnda BHM)ning 50 baravaridan 75 baravarigacha miqdorda jarima

2) 300 soatgacha majburiy jamoat ishlari

3) 2 yilgacha axloq tuzatish ishlari

JKning 175-moddaning 2-qismi ushuncha o'sha harakatlar uchun ya'ni og'irlashtiruvchi holatlarda millatlararo yoki irqiy adovat yoxud diniy taassublar zamirida, atrofdagilar uchun xavfli usulda, **ko'p miqdorda** zarar (BHMning 300 baravaridan 500 baravarigacha) yetkazgan holda sodir etilgan bo'lsa quyidagi jazo turlari begilangan.

1) *BHMning 75 baravaridan 100 baravarigacha miqdorda jarima*

2) *300 soatdan 360 soatgacha majburiy jamoat ishlari*

3) *2 yildan 3 yilgacha axloq tuzatish ishlari*

4) *1 yildan 3 yilgacha ozodlikni cheklash*

5) *3 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish*

JKning 175-moddaning 3-qismi o'sha harakatlar uchun ya'ni og'irlashtiruvchi holatlarda xizmat yoki fuqarolik burchini bajarishi munosabati bilan shaxsning yoki uning yaqin qarindoshlarining mulkiga nisbatan, uyushgan guruh va uning manfaatlarini ko'zlab sodir etilgan bo'lsa, quyidagi jazo turlari begilangan.

1) *3 yildan 5 yilgacha ozodlikni cheklash*

2) *3 yildan 5 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish*

O'zbekiston Respublikasining 1999-yil 20-avgustdagi 832-I-son Qonuni bilan JK 173-moddasi rag'batlantiruvchi norma 4-qism bilan to'ldirildi. Aybdor tomonidan yetkazilgan moddiy zarar **uch karra miqdorida** qoplangan taqdirda, ozodlikni cheklash va ozodlikdan mahrum qilish tariqasidagi jazo qo'llanilmasligi belgilandi.

2001-yil 29-avgustda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasining “Jinoiy jazolarning liberallashtirilishi munosabati bilan O‘zbekiston Respublikasining Jinoyat, Jinoyat-protsessual kodekslari hamda Ma’muriy javobgarlik to‘g‘risidagi kodeksiga rtishlar va qo‘shimchalar kiritish haqida”gi 254-II-son Qonuni bilan Jinoyat qonunchiligiga yarashuv instituti(JK 66¹-modda (*Yarashilganligi munosabati bilan jinoiy javobgarlikdan ozod qilish*))si bilan to‘ldirildi) kirtildi. Ushbu rag‘batlantiruvchi norma JKning 173-moddasi 1-qismi uchun ham tadbiiq etildi. Agar jinoyatni *birinchi marta sodir etgan shaxs, agar u o‘z aybiga iqror bo‘lsa, jabrlanuvchi bilan yarashsa va yetkazilgan zararini bartaraf etsa*, jinoiy javobgarlikdan ozod etilishi mumkinligi belgilandi.

Muhokama. JKning 173-moddasi uchun javobgarlik masalarini tahlil qilisak 1-qism sanksiyasida 1) **jarima** (*50/75 barobargacha*) 2) **majburiy jamoat ishlari**(*300 soatgacha*) 2) **axloq tuzatish ishlari**(*2 yilgacha*) kabi **3 ta jinoiy jazo** turlari belgilangan, albatta ushbu jazo choralarni tayinlashda uning shaxshi, amalda to‘lana olinishi imkoniyati, mehnatga layoqatliligi shuningdek JK umumiy qism qoidalariga rioya qilgan holda qo‘llaniladi. Yetkailgan zarar miqdori bo‘yicha JKning 173-moddasi 1-qismi uchun qilmish **ancha miqdorni** (*33 mlndan ortiq.(01.05.2023-yil holatiga)*) zarar yetkazilsagina, 2-qismi uchun qilmish ko‘p miqdorni(*170 mlngacha(01.02.2024-yil holatiga)*) jinoiy javobgarlikni keltirib chiqaradi. 3-qismi bo‘yicha zarar miqdori bo‘yicha kavfikatsiya qilish keltirib o‘tilmagan. Ushbu qilmishlar uchun bazaviy hisoblash miqdorining besh yuz barobaridan ortiq zarar yetkazilgan holatlarda ushbu modda bilan javobgarlikga tortish masalarni ochiq qolganini ko‘rishimiz mumkin. ning mulkini qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish bilan bog‘liq harakatlar a) *millatlararo yoki irqiy adovat yoxud diniy taassublar zamirida; b) atrofdaqilar uchun xavfli usulda; a) xizmat yoki fuqarolik burchini bajarishi munosabati bilan shaxsning yoki uning yaqin qarindoshlarining mulkiga nisbatan; b) uyushgan guruh va uning manfaatlarini ko‘zlab sodir etilgan bo‘lsa jinoyatning obyektiv va subyektiv tomon holatiga ko‘ra og‘irlashtiruvchi holatlar sifatida belgilangan.*

O‘zbekiston Respublikasida mulkni qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish uchun jinoiyat javobarlikni belgilovchi Jkning 173-moddasi tegishli qismlarning sanksiyalariga 2015-, 2019-yillarda tegishli rtish va qo‘shimchalar kirtilgan. Xususan 2015-yil 10-avgustdagi O‘zbekiston Respublikasining 389-sonli Qonuni bilan jinoyat qonunchiligi jazo tizmiga yangi jazo turi kirtilishi munosabati bilan JK 173-moddasi **ikkinchi qismi** bir yildan uch yilgacha ozodlikni cheklash, **uchinchi qismi** uch yildan besh yilgacha ozodlikni cheklash jazolari bilan to‘ldirildi. Bu o‘z navbatida ozodlikni cheklashga hukm qilingan shaxslarning zimmasiga o‘zi yetkazgan moddiy va ma’naviy zararining o‘rnini qoplash, ishga yoki o‘qishga joylashish majburiyatlarini, shuningdek uning tuzalishiga yoki axloqan o‘zgrishiga ko‘maklashuvchi boshqa majburiyatlarni yuklashi mumkinligiga, JKning insonparvarlik prinsipiga moslashtirishda muhim qadamlar bo‘ldi.

Mehnatga haq to‘lash, pensiyalar va boshqa to‘lovlar miqdorlarini aniqlash tartibi takomillashtirilganligi munosabati bilan 2019-yil 3-dekabrdaqi O‘zbekiston Respublikasining 586-sonli Qonuni bilan “eng kam oylik ish haqining” degan so‘zlar “bazaviy hisoblash miqdorining” degan so‘zlar almashtirilgan. Ushbu rish javobgarlik masalariga deyarli ta‘sir etmagan.

Natijalar. MDH davlatlari jinoyat qonunchiligini tahlil qiladigan bo‘lsak ushbu turdagi jinoyatlar uchun javobgarlik masalalari qiyosiy tahlil etmiz.

Qirg'iziston Jinoyat kodeksining 216-moddasiga ko'ra[4.] ning mulkiga **katta zarar** yetkazilgan holda nobud bo'lishi yoki shikastlantish jinoiy javobgarlik belgilangan bo'lib, bir yildan uch yilgacha axloq tuzatish ishlari yoki 500 baravaridan 1000 baravarigacha jarima bilan jazolanadi. Xuddi shunday qilmish umumiy xavfli yo'l bilan sodir etilgan yoxud **ko'p miqdorda zarar** yetkazilgan bo'lsa, 1000 dan 2000 baravarigacha miqdorda jarima yoki besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi belgilangan. Agar **o'ta ko'p miqdorda zarar** yetkazilgan bo'lsa 8 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi belgilangan.

Qozog'iston Jinoyat kodeksining 202-moddasiga ko'ra bironing mol-mulkini qasddan yo'q qilish yoki shikastlash **ko'p miqdorda zarar** yetkazish uchun 600 soatgacha bo'lgan muddatga jamoat ishlari yoxud 2 yilgacha ozodlikni cheklash yoki xuddi shu muddatga ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi. **Qozog'iston** Jinoyat kodeksining 202-moddasi 2-qismida xuddi shunday harakatlar o't qo'yish, portlash yoki boshqa umumiy xavfli yo'l bilan sodir etilgan, sog'liqqa og'ir yoki o'rtacha og'irlikdagi zarar yetkazilgan bo'lsa, jabrlanuvchining o'z xizmat yoki jamoat burchini bajarishi munosabati bilan yoxud o'zining yaqin qarindoshlariga nisbatan xuddi shu sabablarga ko'ra sodir etilgan bo'lsa, ijtimoiy, milliy, irqiy yoki diniy adovat asosida sodir etilgan bo'lsa yoki **katta zarar** yetkazilishini og'irlashtiruvchi normalar hisoblanib ushbu harakatlar uchun uch mingdan yetti ming oylik hisob-kitob ko'rsatkichi miqdorida jarima yoki shu miqdorda axloq tuzatish ishlari yoxud uch yildan yetti yilgacha ozodlikni cheklash yoki xuddi shunday muddatga ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi belgilangan. **Qozog'iston** Jinoyat kodeksining 202-moddasi birinchi yoki ikkinchi qismlarida nazarda tutilgan harakatlar natijasida **ehtiyotsizlikdan odam o'limi** yoki o'ta ko'p miqdorda zarar etkazish kabi oqibatlarga olib kelsa besh yildan **o'n yilgacha ozodlikdan** mahrum qilish bilan jazolanishi belgilab qo'yilgan.[7.]

Turkmaniston Jinoyat kodeksining 256-moddasiga ko'ra bironing mol-mulkini qasddan yo'q qilish yoki shikastlash, buning natijasida katta zarar yetkazilgan bo'lsa belgilangan asosiy miqdorning besh baravaridan yigirma besh baravarigacha miqdorda jarima yoki ikki yilgacha axloq tuzatish ishlari yoxud ikki yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi belgilangan. Xuddi shu harakatlar o't qo'yish, portlash yoki boshqa umumiy xavfli yo'l bilan sodir etilgan bo'lsa yoki ehtiyotsizlikdan odam o'limiga yoki boshqa og'ir oqibatlarga sabab bo'lsa, uch yildan **sakkiz yilgacha** ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi belgilan qo'yilgan.[7.]

Tojikiston Jinoyat kodesining 255-moddasiga ko'ra o'zganing mol-mulkini qasddan yo'q qilish yoki shikaslatish, buning natijasida katta zarar yetkazilgan bo'lsa, eng kam oylik ish haqining **ikki yuz ellik** baravaridan **uch yuz oltmish besh** baravarigacha miqdorda jarima yoki ikki yilgacha axloq tuzatish ishlari yoxud shu muddatga ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi belgilangan. Xuddi shunday harakatlar o't qo'yish, portlash yoki boshqa umumiy xavfli yo'l bilan sodir etilgan yoki **ehtiyotsizlikdan odam o'limiga** yoki boshqa og'ir oqibatlarga olib kelgan yoxud katta hajmdagi zarar yetkazilgan bo'sa eng kam oylik ish haqining **uch yuz oltmish besh** baravaridan **to'qqiz yuz o'n ikki** baravarigacha miqdorda jarima yoki ikki yildan besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi belgilangan.[7.]

Rossiya Jinoyat kodeksining 167-moddasiga ko'ra o'zganing mol-mulkini qasddan yo'q qilish yoki shikastlash, agar bu qilmishlar **jiddiy zarar** yetkazgan bo'lsa, 40 ming rublgacha jarima yoki mahkumning ish haqi yoki boshqa daromadlari miqdorida uch oygacha bo'lgan muddatga jarima solishga yoki uch yuz oltmish soatgacha bo'lgan majburiy ishlar yoki bir

yilgacha axloq tuzatish ishlari yoxud ikki yilgacha majburiy mehnat yoki **uch oygacha qamoq** yoki ikki yilgacha ozodlikdan mahrum qilish tarzidagi jazolar belgilangan. Agar xuddi shunday qilmishlar bezorilik niyatida, o't qo'yish, portlash yoki boshqa umumiy xavfli yo'l bilan sodir etilgan bo'lsa yoki **ehtiyotsizlikdan odam o'limiga** yoki boshqa og'ir oqibatlariga olib kelgan bo'lsa, **besh yilgacha** bo'lgan muddatga majburiy mehnat yoki shu muddatga ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanishi belgilangan.[5.]

Xulosa. Yuqoridagi qiyosiy tahlillar natijada xulosa qilishimiz mumkin MDH davlatlarni jinoyat qonunchiligida ushbu turdagi jinoyatlar uchun maksimal jazolar Qirg'izistonda 8 yil, Qozog'istonda 10 yil, Turkmanistonda 8 yilgacha ozodlikdan mahrum qilish tarzidagi jazolarni belgilanganligini ko'rishimiz mumkin. Aksariyat davlatlarda (*Rossiya, Qozog'iston, Turkmaniston, Tojikiston,*) mulkni qasdan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish jinoyatlari uchun **ehtiyotsizlikdan odam o'limiga** olib kelishi mumkinligi kabi og'irlashtiruvchi holatlar belgilangan. Yuqoridagi MDH mamlakatlari jinoyat qonunchiligidagi normalardan kelib mulkni qasdan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish jinoyatlarida odam o'limiga ham olib kelishi mumkin bo'lgan holatlarni inobatga olib Jinoyat Kodeksining 173-moddasini 4-qismni quyidagi mazmunda tahrir etishni taklif etamiz.

“O'sha harakatlar

- a) *odam o'limiga;*
- b) *ommaviy tadbirlar jarayonida yoki favqulodda vaziyat holatida;*
- c) *juda ko'p miqdorda zarar yetkazilgan holatda*
- d) *boshqa og'ir oqibatlar kelib chiqishiga sabab bo'lsa,*
- besh yildan o'n besh yilgacha ozodlikdan mahrum qilish bilan jazolanadi.

Yetkazilgan moddiy zarar uch karra miqdorida qoplangan taqdirda, ozodlikni cheklash va ozodlikdan mahrum qilish tariqasidagi jazo qo'llanilmaydi, ushbu moddaning to'rtinchi qismi a) va d) bandlarida ko'rsatilgan holatlar bundan mustasno.”

Shuningdek turdagi jinoyatlar ya'ni JKning 173-moddasi 1-,2-qismlari sanksiyasida nazarda tutilgan jarima jazolari miqdori yoki boshqa turdagi jazolarni ushbu moddalarning tegishli qismlarida ko'rsatilgan “ancha miqdor” va “ko'p miqdorda zarar”larda begilagan miqdorlardan kelib chiqib yoki JKning umumiy qism qoidalariga muvofiq jazo tayinlash institutini qayta ko'rib chiqish lozim deb hisoblaymiz.

Литературы/References/Adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. 2023. O'zbekiston. 78-bet.
2. O'zbekiston Respublikasining Jinoyat kodeksiga sharxlar. Maxsus qism/M. Rustambayev. - Toshkent: «Yuridik adabiyotlar publish», 2021. - 744 b.
3. O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksi(2024-yil 20-yanvargacha rtirish va qo'shimchalar bilan.)/ O'zbekiston Respublikasi Oliy Kengashining Axborotnomasi, 1995-y., 1-son. Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 28.03.2023-y., 03/23/826/0172-son. [Elektron havola]: <https://lex.uz/docs/-111453>
4. Qirg'iziston Respublikasi Jinoyat kodeksi. 2024-yil.
5. Rossiya Federatsiyasi Jinoyat kodeksi. 2024-yil. www.duma.consultant.ru
6. Tojikiston Respublikasi Jinoyat kodeksi. 2024-yil.
7. Turkmaniston Respublikasi Jinoyat kodeksi. 2024-yil.
8. Qozog'iston Respublikasi Jinoyat kodeksi. 2024-yil. Elektron havola https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31575252

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 6 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).